

ג' ית' א"ת יצ"ד

ויהי בבקר והנה הוא לאה ויאמר אל לכן מה זאת עשית לי הלא כה
ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני ויאמר לכן לא יעשה כן במקומנו כו
לתת הצעירה לפני הבכירה:

כ"ג ניצא

6

ויחר ליעקב וירב בלבן ויען יעקב ויאמר ללבן מה פשע לי מה לו
חטאלי כי דלקת אחרי: כ"י מששת את כלי כלי מה מצאת מכל לו
כלי ביתך שים כה נגד אחי ואחייך ויזכירו בין שנינו זה עשרים לה
שנה אנכי עמך רחלך ועיך לא שכלו ואילי צאנך לא אכלתי:

כ"ד

7

ל (א) ותקנא רחל באחיתה, קנאה במעשיה הטובים⁶⁹, אמרה: ו
אלולי שצדקה ממני לא היתה זוכה לבנים⁷⁰. הבה לי, וכי כך
עשה אביך לאמך, והלא התפלל עליה. מתי אנכי, מכאן למי
שאינו לו בנים שחשוב כמת⁷¹.

(ב) התחת אלהים אנכי, וכי במקומו אני⁷². אשר מנע ממך, את
אומרת שאעשה כאבא, אני איני כאבא, אבא לא היו לו בנים, אני
יש לי בנים, ממך מנע ולא ממני⁷³.

כ"ה ניצא

8

... שמעון בנו אומר: כל ימי גדלתי בין החכמים
ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה, ולא המדרש עקר אלא
המעשה, וכל המרבה דברים מביא חטא

אבות כ"א

9

יו רבי עקיבא אומר "שחוק
וקלות ראש מרגילין לערוה מסורת סייג לתורה
מעשרות סייג לעושר נדרים סייג לפרישות סייג
לחכמה שתיקה:

אבות כ"ב

10

אמר רבי

'אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולס את עצמו בשעת מריבה
שנאמר תולה ארץ על בלימה רבי אבהו אמר מי שמשים עצמו כמי
שאינו שנאמר ומתחת ורועות עולם רבי יצחק מאי דכתיב "האמנם
אלם צדק הדברון מישרים תשפטו בני אדם מה אומנותו של אדם בעולם
הזה ישים עצמו כאלם יכול אף לדבר תורה תלמוד לומר צדק הדברון
יכול יגוס דעתו תל מישרים תשפטו בני אדם

ג' ית' א"ת יצ"ד

11

מחנות (כ)

וראיתי כתוב בספר אחד שכשאלס רולה להתנדב תענית
עוב יומר שיקבל תענית מן הדבור ממה שיקבל עליו מן האכילה כי ממנו לא יהיה לו נזק לא בנוסו ולא כנסמתו ולא יחלס ע"ז וכעין זה
כתב הגר"א כאלגרתו של רי"ד האדם לייסר עצמו לא כתענית וסניפוסים כ"א ברסן פיו וכתלותיו וזהו התשובה וכו':

מחנות (כ) יצ"ד

12

אמר ליה זיל בתר

שתיקותא כי האי דבדקי בני מערבא כי מינצו כי תרי בהדי הדדי חווי הו
מנייהו דקדים ושתיקאמרי "האי מיוחס מפי" אמר רב שתיקותיה דכבל
היינו ירוסא

ג' ית' א"ת יצ"ד

13

אמר רב יהודה

אמר רב בשעה "שעלה משה למרום מצאו
להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות
אמר לפניו רביש"ע מי מעבב על ידך אמר לו
אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות
ועקיבא בן יוסף שמו שעתידי לדרוש על כל
קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות אמר לפניו
רביש"ע הראו לי אמר לו חזור לאחורך הלך
וישב בסוף ט' שמונה שורות ולא היה יודע
מה הן אומרים חישב כתי כיון שהגיע לדבר
ז' אחד אמרו לוחלמדיו רבי מנין לך אמר להן
הלכה למשה מסיני נתיישבה דעתו חזר
ט' ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבונו של
עולם יש לך אדם כזה ואתה נוחן חורה ע"י
אמר לו שחוק כך עלה במחשבה לפני אמר
לפניו רבונו של עולם הראיתני חורתו הראני
שברו אמר לו חזור ו [לאחורך] חזר לאחוריו
ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו
רביש"ע "זו תורה וזו שכרה א"ל שחוק כך
עלה במחשבה לפני

ג' ית' א"ת יצ"ד

כ"ג ניצא

וישכם יעקב בבקר י"י

ויקח את האבן אשר ישם מראשתי וישם אתה מצבה ויצק שמן
על-ראשה: ויקרא את-שם המקום ההוא בית-אל ואולם לזו שם-
העיר לראשונה: וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי כ
ושמרוני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן-לי לחם לאכל ובגד
ללבוש: ושבתו בשלום אל-בית אבי והיה יהוה לי לאלהים: והאבן כ
הזאת אשר-שמתו מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תתן-לי עשר
אעשרנו לך:

כ"ד ניצא

1

2

ואמר ר' אלעזר מאי

ישע"ב כתיב "והלכו עמים רבים ואמרו לנו
ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וגו'
אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק אלא
לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר "אשר
יאמר היום בהר ה' יראה ולא *כיצחק
שכתוב בו שדה שנאמר "ויצא יצחק לשוח
בשדה אלא כיעקב שקראו בית שנאמר

כ"ה ניצא

3

ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו

כא בעיניו כזמים אחדים באהבתו אתה: ויאמר יעקב אל-לבן הבה
כב את-אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה: ויאסף לבן את-כל-אנשי
כג המקום ויעש משתה: ויהיו בערב ויקחו את-לאה בתו ויבא אתה
כד אליו ויבא אליה: ונתן לבן לה את זולפה שפחתו ללאה בתו שפחה:

ויהי בבקר והנה הוא לאה ויאמר אל לכן מה זאת עשית לי הלא כה
ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני: ויאמר לכן לא יעשה כן במקומנו כו
לתת הצעירה לפני הבכירה: מלא שבע זאת ונתנה לך גם את-זאת כו
בעבדה אשר תעבד עמדי עוד שבע-שנים אחרות: ויעש יעקב כן כו
וימלא שבע זאת ונתן-לו את-רחל בתו לו לאשה:

כ"ג ניצא

4

והנה היא לאה — ולמה רמיתני

כ"ה הלידה היתה עושה עצמה כרחל, כיון

שעמד בכקר והנה היא לאה: אמר לה בת הרסאי

למה רסית אותי, אמרה לו ואתה למה רסית אביך

כשאמר לך האתה זה בני עשווא, ואמרת לו אנכי

עשו בכורכא, ואתה אומר למה רסיתני, ואביך לא

אמר בא אחיך בסרסח

מחנות (כ)

5

עוב יומר שיקבל תענית מן הדבור ממה שיקבל עליו מן האכילה כי ממנו לא יהיה לו נזק לא בנוסו ולא כנסמתו ולא יחלס ע"ז וכעין זה
כתב הגר"א כאלגרתו של רי"ד האדם לייסר עצמו לא כתענית וסניפוסים כ"א ברסן פיו וכתלותיו וזהו התשובה וכו':

6

וילך ראובן בימי קציר-

חטים וימצא דודאים בשדה ויבא אתם אל-לאה אמר ותאמר רחל
טו אל-לאה תנינא לי מדודאי בנגד: ותאמר לה המעט קחתך את-אישי
ולקחת גם את-דודאי בני ותאמר רחל לכן ישכב עמך הלילה תחת
טז דודאי בנגד: ויבא יעקב מן-השדה בערב ותצא לאה לקראתו
ותאמר אלי תבוא פי שך שכת'ך בדודאי בני וישכב עמך בלילה
יז הוא: וישמע אלהים אל-לאה ותהר ותלד ליעקב בן חמישי:

כ"ג ניצא

7

ותאמר אלי תבוא, אמר ר' אבהו צפה

הקביה שלא היתה כונתה אלא על סנת להעמיד

שבטים לפיכך הוצרך הכתוב לומר אלי תבוא.

מחנות (כ)

8

ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב א ל

ותקנא רחל באחיתה ותאמר אל-יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה
אנכי: ויחר אף יעקב ברחל ויאמר התחת אלהים אנכי אשר-מנע ב
ממך פרי-בטן: ותאמר הנה אמת בלהה בא אליה ותלד על-ברפי ג
ואבנה גם-אנכי ממנה: ותתן-לו את-בלהה שפחתה לאשה ויבא ד
אליה יעקב: ותהר בלהה ותלד ליעקב בן: ותאמר רחל דגני אלהים ה
וגם שמע בקלי ויתן-לי בן על-כן קראה שמו דן: ותהר עוד ותלד ז
בלהה שפחת רחל בן שני ליעקב: ותאמר רחל נפתולי אלהים ה
נפתלתי עם-אחתי גם-יכלתי ותקרא שמו נפתלי:

כ"ג ניצא

ויאמר צא ועמדת בחר לפני יהוה והנה יהוה עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני יהוה לא ברוח יהוה ואחר הרוח רעש לא ברעש יהוה: ואחר הרעש אש לא באש יהוה ואחר האש קול דממה דקה:

נחביה או

22

ויזכר אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את כנף רחמה: ויהר ותלד בן ותאמר אסף אלהים את חרפתי: ותקרא בה את שמו יוסף לאמר יסוף יהוה לי בן אחר: ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לכו שלחנו ואלכה אל מקומי ולארצי:

בגו נ 33

דממה קול הצל מתוך הדממה ומעתי קול הצל מתוך הדממה

18

23

ויזכר אלהים את רחל, מה זכורה וזכר לה, שתיקה ששתקה לאחותה בשעה שהיו נותנין לו וליעקב את לאה היתה יודעת ושותקת.

בגו נ 33

24

לא יגרע מצדיק עינו בשבר צניעות שהיה חי בה ברחל וזכה ויצא ממנה שאול ובשבר צניעות שהיה בו בשאול וזכה ויצאת ממנו אסתר וימאי צניעות היתה בה ברחל דכתיב ויגד יעקב לרהל כי אחי אביה הוא ובי אחי אביה הוא והלא בן אחות אביה הוא אלא אמר לה מינסבא לי אמרה ליה אין מיהו אבא רמאה הוא ולא יבלת ליה אמר לה (א) אחיו אנא ברמאות אמרה ליה וכו' שרי לצדיקי לסגוי ברמיותא אמר לה אין עס נבר תחבר ועס עקש תתפל אמר לה וימאי רמיותא אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מינאי ולא מנסב לי מקמה כוסר לה סימנים כי מטא ליליא אמרה השתא מינסבא אחתאי מסרתיהו ניהלה והיינו דכתיב ויהי בבקר והנה היא לאה מבלל דעד השתא לאו לאה היא אלא מתוך סימנין שמסרה רחל ללאה לא הוה ידע עד השתא לפיכך זכרה ויצא ממנה שאול ומה צניעות היתה בשאול דכתיב ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר שמו: זכר ויצאת ממנו אסתר

19

ל (א) הבה לי בנים, אמרו המפרשים⁸⁴ שתתפלל עלי. ואם אין מתה אנכי, לשון רש"י שמי שאין לו בנים חשוב כמת, והוא מדרש רבותינו⁸⁵. ואני תמה אם כן למה חרה אפו, ולמה אמר התחת אלהים אנכי, ושומע אל צדיקים ה', ומה שאמר⁸⁶ אבא לא היו לו בנים אני יש לי בנים ממך מנע, ממני לא מנע, וכי הצדיקים אינם מתפללים בעד אחרים והנה אליהו⁸⁷ ואלישע⁸⁸ התפללו בעד נשים נכריות. ונראה שבשכיל זה תפסוהו רבותינו, אמרו בכראשית רבה⁸⁹ אמר לו הקב"ה כך עונין את המעיקות⁹⁰, חייך שבניך עתידין לעמוד לפני בנה⁹¹. ועל דרך הפשט אמרה רחל ליעקב שיתן לה בנים, ובאמת דעתה לאמר שיתפלל עליה [אבל שיתפלל עליה⁹²] עד שיתן לה בנים על כל פנים, ואם אין שתמית עצמה בצער⁹³, דברה שלא כהוגן בקנאותה, וחשבה כי באהבתו אותה יתענה יעקב וילבש שק ואפר, ויתפלל עד שיהיו לה בנים שלא תמות בצערה.

בגו נ 33

25

שם ע"ב, ומאי לניעותא דהויא ברחל דכתיב ויגד יעקב לרחל וכו'. קשה מה שמסרה הסימנים אין זה ענין לניעות אלא זהו ממדת הרחמנות וג"ת, וג"ל בס"ד דמסירת הסימנים לא הועילה אלא על ידי הלניעות שלה, דמנהגו של עולם אין הנשים והבתולות מסתירות עלמן מאנשים הקרובים שלהם, וכ"ש רחל שכבר קרשה יעקב אע"ה בשבע שנים, וכבר ראתה אותה פעם אחת בלאן ודבר עתה ארוכות וקלרות, אך היא מרוב לניעותה לא ראה אותה יעקב אע"ה אפילו פעם אחת אחר אותה הפעם שדבר עמה בלאן, לא בבית אביה ולא בחוץ, כי מאותו הפעם לא היתה יולאה מחוץ לבית כלל, וכאשר יזמן שיבא יעקב אע"ה לבית אביה בשביל חיוה עסק לעורך הלאן, לא היתה נראית לפניו ולא היה רואה, וזו הלניעות סיבבה שמסירת הסימנים לאחותה עשו פרי, והועילו לאחותה שלא ירגיש בה יעקב אע"ה, יען שאם היה יעקב אע"ה רואה אותה בבית אביה בחוץ משך השבע שנים, אע"פ שבאותה הלילה של החיפה שלח לבן חינוקות וכיבו הגירות, ונגנס יעקב אע"ה לחדר בחוץ, ולא היה אפשר שידליק הנר לראות, כי אותה לילה היתה ליל שבת, וכאשר הבאתי צדרשותי על החורה בשם גירי האר"י ז"ל, עכ"ז ודאי א"א שיהיו רחל ולאה דומין ז"ל בקומה ובעובי הגוף, על כן אם לא ראה פניה היה מרגיש באחיותו בה בנופה מלך הקימה ועובי הגוף ומה היו מועילין הסימנים, אך הואיל והיתה לטובה שלא ראה אותה כל אותם משך שבע שנים לא הכיר בשיעור קומתה ועוביה וכמותה, ולכן הועילו הסימנים ללאה, וכל עליה בחשבו שהיא רחל ונמלא שהלניעות היא השלימה פועל הסיבוב של מסירת הסימנים:

20

25

ויקח אלקנה ונתן לפננה אשתו ולכל בנייה ובנותיה מנות: ולחנה ה נתן מנה אחת אפים כי את חנה אהב יהוה סגר רחמה: וכצסתה ו צרתה גספצס בעבור הרעמה כ"סגר יהוה בעד רחמה: וכן ו יעשה שנה בשנה מדי עלתה בבית יהוה כן תצעסנה ותבכה ולא תאכל: ויאמר לה אלקנה אישה חנה למה תבכי ולמה לא תאכלי ו לקמה ירע לבבך הלא אנכי טוב לך מצשרה בנים: ותקם חנה ו אחרי אכלה בשלה ואחרי שתה ועלי כהנן ישב על הכסא על מנות היכל יהוה:

בגו נ 33

26

שובה ישראל עד יהוה אלהיך כי בשלת בציונה: קחו עצמכם דברים ושובו אליהוה אמרו אליו בלתישא צון וקח טוב וישלמה פרים שפתיהו: אשור לא יושיענו עליוס לא גרוב ולא נאמר עוד ו אלהינו למעשה ידינו אשר בך ירתם יתום: ארפא משוכתם אהבם ו נדבה כי שב אפי מקונו: אהיה כטל לישראל יפרח בשושנה ו יגד שרשו בלבנון:

בגו נ 33

27

והנה אלו הג' חדשים על פי סדר הדגלים אל השבטים הלא הם מתייחסים תשרי לאפרים מרחשון למנשה כסלו לבנימין

בגו נ 33

בגו נ 33

בגו נ 33

בן נמליאל כל ימי גדלותי בין החכמים ולא מצאתי לנוף טוב אלא שתיקה. דהל תפשה בשתיקה עמדה זרעה בשתיקה ראה סבלונותיה ביד אחותה ושתיקה. בנימן בנה האבן שלו מן האפור ישפה יודע במכירת יוסף ושחק וזהו ישפה יש לו פה ושחק. שאול בן בנה ואת דבר המלוכה לא הגיד לו ושמואל חי". אסתר אין מנדת מילתה (אסתר ז').

21

בגו נ 33